

Wrocławski, Krzysztof

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa w 1996 r. : Sprawozdanie z działalności Wydziałów : Wydział I Językoznawstwa i Historii Literatury : Referaty i streszczenia : Problemy samoidentyfikacji narodowej Macedończyków [Streszczenie]

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 59, 109-110

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ewa Rzetelska-Feleszko

PROBLEMATYKA JEZYKOWA

(Streszczenie)

Macedonia jest państwem wieloetnicznym, a co za tym idzie – wielojęzycznym; Macedończycy stanowią około 65% jej mieszkańców. Znaczne grupy Macedończyków mieszkają poza granicami państwa: w Grecji, Bułgarii i Albanii, a ich status w tych krajach jest bardzo zróżnicowany.

Choć początki języka macedońskiego sięgają IX wieku, ukształtowanie się nowoczesnego języka macedońskiego nastąpiło dopiero po II wojnie światowej. Opiera się on na centralnej grupie dialektów zachodniej części kraju. Kodyfikacja języka literackiego (alfabet i ortografia), a także słowniki, gramatyka itp. powstawały niezwykle dynamicznie, w znacznej mierze dzięki pisarzowi, poecie i uczoneму Blaże Koneskiemu.

Jezykoznawstwo macedonistyczne rozwija się zarówno w samej Macedonii w powołanych do tego instytucjach, jak i w wielu krajach europejskich (m.in. w Polsce), a także w Ameryce.

Krzysztof Wrocławski

PROBLEMY SAMOIDENTYFIKACJI NARODOWEJ MACEDOŃCZYKÓW

(Streszczenie)

Akceptacja w powstałej po II wojnie światowej Federacyjnej Republice Jugosławii narodowości macedońskiej, słowiańskiej, kodyfikacja macedońskiego języka literackiego w roku 1945, powołanie do życia duchowego, naukowego i kulturalnego (Uniwersytetu, Macedońskiej Akademii Nauk i Sztuk, ogłoszenie autokefaliczności Macedońskiej Cerkwi Prawosławnej bez akceptacji Synodu Patriarchów) – wszystkie te fakty, wzmocnione następnie powszechnym szkolnictwem w języku narodowym, bogatym rozwojem literatury i kultury narodowej, nie zlikwidowały tzw. problemu macedońskiego, polegającego na kwestionowaniu przez sąsiadów (Bułgarów, Greków) naturalnej odrębności narodowej Macedończyków.

Wiek XIX – stulecie intensywnego procesu narodowego odrodzenia Słowian bałkańskich pozostawiło Macedonię (jako jedyny kraj zamieszkały w większości przez Słowian) pod władzą Turków. Macedoński ruch wyzwolńczy i narodowy szukał bliskich sobie pokrewieństwem kulturowym sojuszników, a nawet identyfikował się z wyzwolonymi z niewoli tureckiej

Bułgarami. Działająca na terenie Macedonii propaganda narodowa bułgarska znajdowała tam grunt bardziej sprzyjający dla siebie niż ekspansja kulturowa grecka i serbska.

Wojny bałkańskie, a następnie I wojna światowa rozstrzygnęły o trwałym podziale Macedonii na trzy części, z których dzisiejsza Republika Macedonia w okresie międzywojennym dzieliła losy Serbii i poddana była serbizacji. Lata II wojny światowej i podporządkowania tej części Macedonii władzom bułgarskim zadecydowały o wytworzeniu się bariery obcości między nimi a ludnością macedońską i stworzyły po roku 1945 odpowiednią atmosferę dla budowy odrębnej własnej kultury narodowej.

Źródła ubiegłowieczne na temat narodowości mieszkańców Macedonii powinny być interpretowane ze szczególną ostrożnością ze względu na to, iż powstawały one pod wpływem ówczesnej sytuacji politycznej na Bałkanach, lub opierały się na przynależności instytucjonalnej cerkiewnej i ogólnie wyznaniowej. Dostępne i w miarę obiektywne dane demograficzne z XX wieku (wśród nich są i polskie) świadczą o braku jasno sformułowanej identyfikacji narodowej, określanej jako „tutejszość”, ale także jako „macedońskość”. 40 lat w miarę swobodnego rozwoju własnej kultury narodowej w sprzyjających warunkach ustroju deklarującego federację bratnich narodów zadecydowało o powszechnej dziś świadomości narodowej macedońskiej.

Polityczny krach komunizmu i Jugosławii po roku 1989 odnowił u sąsiadów chęci zawładnięcia Macedonią, do czego niezbędne byłoby podważenie podstaw narodowej samoistości Macedończyków. W sposób najbardziej otwarty czynią to Grecy, rewindykując tylko dla siebie antyczną nazwę Macedonii. W sposób bardziej ukryty – Bułgarzy, uznając Republikę Macedonię za odrębne państwo, ale odmawiając uznania narodu i języka jako sztucznego komunistycznego tworu. W postawie Serbów symptomatyczna jest niezmienna odmowa uznania odrębności od Patriarchatu Serbskiego i niezależności Cerkwi Macedońskiej. Zagrożeniem wewnętrznym jest liczna mniejszość albańska skłonna ku secesji i albanizująca miejscowych Słowian muzułmanów.

Ostateczny wniosek można dziś sformułować tak: istnienie narodu macedońskiego podlega obecnie weryfikacji, ale po blisko półwieczu normalnych warunków rozwoju kultury weryfikacja ta przebiega pomyślnie. Zagrożeniem poważnym dla małego narodu i młodego niewielkiego państwa jest natomiast niestabilna sytuacja polityczna na Bałkanach i niechęć sąsiadów do pogodzenia się z faktami.